

Latweeschu Awises.

No. 38.

Zettortdeenâ 19. Septemberi.

1863.

Zaunas sinnas.

Behterburga. Muhju Kungs un Keisers nobrauzis wehstrainâ nakti garz Kronstatti us Pinnusemmes galwas pilfatu Elsinworfi. Pee Kronstattes juhrâ leels pulks wiffadu apbrunnotu un apzeetinatü weetu, kas eenaidneeka fuggim aisleeds pee-eet pee Kronstattes. Wiffas schihs weetas ar ugguni tâ bijuschas gaismotas, ka Keisera fuggis drohschi, itt lâ deenas laikâ warrejis eet. Dhtrâ rihtâ Keisers ar masaku dampfuggi eebrauzis Wihburgas ohstâ, fur jauki puschkotâ pilfatâ Keiseru ar firdspreeku un gawilefchanu usnehmuschi. Ir kahds Pinnu semneeks fawu brahtu wahrâ Keiseru usrunnâjis un isteizis, zil to mihlejoht un ka wiffi gattawi walsts eenaidneekem prettim turretees. Dhtrâ rihtâ Keisers aisbrauzis ar fawu dampfuggi, pusdeenas laikâ Elsinworfê atnahjis, fur ar ne-isteizamu gohdu un preeku Winnu usnehmuschi. Tê nu Stâ Septemberi ar wiffu walstlandagu Keisers leelâ basnizâ Deewam flawu un gohdu dewis; tad landagu fahkoht Keisers ar tohti teizameem firsniigem un spehzigeem wahrdeem landagu usrunnâjis, isteizis ar kahdu mihlu prahtu teem scho leelu schelastibu dahwinâjis stipri zerredams, ka tahda brijwestiba wairofchoht Pinnusemmes ustizzibu, meeru un labklahfchanu. Muischneeku, basnizlungu, birgeru un semneeku preekschneeki Keiseram ustizzibu swehrejuschü un firsniigu pateizibu isdewuschü. — Keisers Stâ Septemberi atkal atbrauzis Behterburgâ un Pinnu landags nu darbojabs.

Rihga. 1mâ Septemberi eefwehtijuschü tohs 2 jaunus tohrnus (bahles), kas paschâ Daugawas grihwas gallâ nu stahw un fur naktis leelu ugguni dedfina, lai fuggi Rihgas ohstâ ee-eijoht ne eet pohstâ. Tohrni no dselsha tohti skunstigi taifiti. Masaka bahle labbajâ ohstas pussê irr 26 pehdas augsta un mafsa 63 tuhft. rubl. Kreifajas pussê tohrnis irr 103 pehdas augsts un mafsa 48 tuhft. rubl.

Kuldigas lauku-lohpschanas beedriba isfluddina, ka 14tâ Oktoberi s. g. Kuldigâ buhschoht sirgu un lohpu rahdischana un gohda mafsas tad isdallschoht teem, kam tee labbaki sirgi un lohpi. Semneekus usaizina, lai tad atwedd un rahda fawus audsinatus mahju lohpinus.

Lehrpata. Skohlu waldischana pawehlejuse, ka wiffas Kursemmes, Widssemmes un Iggaurusemmes gimnasiunuma skohlâs dauds leelaku un wiffas gimnasiunuma klassês weenadu skohlâs-naudu buhs mafsaht. Rihgas un Jelgawas gimnasiunâ jamaksa 40 rubli, Lehrpatâ un Rehwalê 30 rubli.

Behterburga. Keisers pawehlejis, ka atrasteem un beslaulibas behrneem un tahdeem, kas ne sinn, kas winnus dsendinâjis, nekahdas nodohschanas un galwas naudu ne buhs mafsaht, kamehr tee wehl naw pilnigôs gaddôs. Tee japeeraksta, laut ir draudse ne gribbetu, pee kahdas draudses un tad pee tahs irr peederrigi. Kad isauguschü un gaddôs pilnigi tappuschü, tad, lâ pascham patihl, tee warr palikt fawu audsinataju kahrtâ jeb zittâ dsihwes kahrtâ ee-eet.

Wihne. Keelwirfts Konstantins nobrauzis Wihnê

un Gistreikeru Keisers eisenbahnes stazionè to fagaidijs. Zaur Unguru semmi aigahjis us Krimmi.

Pohli sinnadami, ka nekahdu palihgu no fwe-fchahm waldischanahm wairs ne warroht gaidiht, is-teikufchi, ka ar warras un breefmas darbeem ween gan finnaschoht sawu dumpi iswaddiht. Tad nu arri fahf darriht jo niknus pohsta un flepkawa darbus! General Bergs nu irr Leelwirsta Konstantina weeta. Warschawâ brauzoht garr grahwa Zamoiska nammu, no fchi namma*) fchahwufchi ar 2 stohbru plinti un fashahwufchi generala Berga swahrfus (paletot). Arri tuhda uf winna ratteem mettufchi 5 breefmitas bombas (peelahdetas lohdes), kas uskrihtoht pahrsprahgufchas un leelu pohstu padarrijuufchas. Weena generalam pee mug-guras sprahgdama winna paletot faplohsijuse. 5 weeta lohdes maitajufchas rattus. No teem 6 kasakeem, kas jahjufchi pee generala ratteem, 1 kasaks eewainohts, 2 fadraggati. 7 kasaku sirgi un 1 dihtsteles sirgs fashauti! Deews schehligi paschu generalu pasargajis. Krohnis Zamoiska abbus nammus tuhda panehmis un nodewis saldатеem par kohrteli. — 3schâ Septemberi Warschawas polizmeistera palihgu sawâ namma nokahwufchi 2 flepkawi polizejas mundeerina isgehrufsches. Ir winna gaspaschu un meitu faduhufchi!!!

Pohlu fleppena kumitete fohla nokaut tohs Kat-tolu preesterus, kas isfluddinaschoht tahs grahmatas un pawehleschanas, fo Bahwests no Rohmas atfuh-tijis pee Pohlu basuizas lungeem. — 18 gaddus wezza meita no Warschawas atbraufuse Wilnâ, gribbedama General-Gubernateru Murawjewu nokaut! Rakstijuse Murawjewam grahmatu un luhgufe, lai tai wehlejoht pee-eet un tam padohmu doht, ka Pohlu dumpi itt ahtri warreschoht uswarreht. Murawjewus ar telegrahwi nosinnajis Warschawâ un no Warschawas polizejas dabbujis sinu, ka fchi to gribboht nokaut! Tuhda to likufchi zeetumâ. — Sito-mirè polizeja mannijuse kahdu fweufchu Pohli Drugbaki fleppenus darbus darroht. Rakti aishrauzis, bet 5 werstes no pilfata to faherufchi un stary dauds zittahm leetahm arri atraddufchi 2 fleppenas kumitetes petfchaptes (ar fo apsehgele grahmatas), wiffadus dumpineeku papihrus un sahbaku leelôs fleppenas kumitetes aissehgeletas grahmatas, kas israhda, ka fcho bij zehufchi un fuhrijufchi par Bodolias gubernements dumpineeku galwu. Utraddufchi dauds derrigas sinas un grahmatas par Pohlu dumpi.

Pehterburga. Awises isfluddina tahs 3 grahmatas, fo Gulantes, Sprantschu un Gistreikeru waldischanas Pohlu labbad rakstijufchas un arri tahs 3 grahmatas, fo muhsu Ministers Gortschakows

*) Schinnî leelâ namma mahjeufchi wairal nelâ 1 tuhstohis zilweku.

26tâ Augustâ atraktijis. Muhsu Awises naw ruhmes deefgan, ka fchihg grahmatas warretu eelikt, un tikkai warram teikt, ka tahs trihs waldischanas gan schehlojahs par to, ka winnu padohmus ne gribboht peenemt, tomehr gan paliks ar meeru; jo Gortschakows taggad atkal israhda, ka tâ ne warroht darriht. Kad Pohlu dumpis buhs apspeests un beigts, tad Keisera schehlastiba un gudriba gan finnaschoht tâ darriht, ka teikschana un pateiziba par to buhs jadohd un wiffi ar meeru buhs.

Wahzsemme nu tafahs ar farra-spehlu ee-eet Ofteine un fcho semmi til ilgi patureht, lamehr Dahau waldischana isdarrijufo ke pee-fohljufo un kas tai jadarra pehz Wahzu walstu-beedribas likkumeem. Sweedri Dahneem gribboht eet palihgâ un ir Enlante un Napoleons par to furn.

Prufschu Rehninsch taggad Gistreikeru Keiseram atraktijis, ka tohs padohmus ne warroht peenemt, fo Brankpurtê Wahzu waldineeki norunnajufchi. Prufsis isdohd zittus padohmus, ka Wahzu walstu-beedriba buhtu pahrtaisama.

Mejika. Wehl skaidri ne sinn, woi erzerjogs Maksimilians Napoleonu klausihg un woi gribb palikt par Mejikas Keiseru. Sakka, ka wiffas Seemefka- un Deenaswiddus-Amerikas brihw-walstis ne gribboht wehleht, ka Keisera walstis un Sprantschu spehls Mejikâ cetaisahs.

Ajia. Japanas fallu leelâ walsti taggad dumpis. Saschahwufchi weenu Enlenderu un weenu Amerikas farra-kuggi. Nu Japanai par to gan buhs gruhti ja-atbild. — Awganistanas wezzais waldineeks Dost Maumedes tikko Grates stipro pilfatu panehmis, tuhda nomirris. Prett jauno Awganistanas waldineeku pats brahlis tuhda fahjis dumpi un faru! — 3.

• Ka trihs wihri zaur gaisu skrehjufchi.

(Sattees Nr. 37.)

Muhsu reisneeki pa gaisu skreedami panahze Nil-uppes awofchus un arri to weetu, fur Andrews Debono, tas weenigais Giropeeris, kas tik tahlu bija nahjis, ar leelahm tahlu redsamahm simehm uppes widdu masâ fallâ sawu wahrdu us klintim bija rakstijis. Treschâ neddekâ reisneeki Isad-esaru un Niger-uppi panahze, un pahr leelu pilfachtu Timbaktu skrehje. Peektas neddektas gallâ jau redseja Senegal-uppi ohtrâ Awrikas mallâ, netahlu no tahm weetahm, fur Sprantschi apmettufsches dshwoht. Bet schè gandrihs paschi buhtu nahwi dabbujufchi, — sawu luptballonu un wiffas sawas leetas, tâ ka daschahrt juhbas-kuggineeki, pawiffam pasaudefa. Tas tâ bija: „Pee Senegal-uppes labbai rohka, affins-fahriga

tauta, fo nofauz Palibas. Muhfu reisneeki augsti ne warreja kahpt ar sawu gaisa-fuggi, tapehz ka augfchajās weetas stipri wehji puhte. Kad fchee Palibaffeeschi muhfu fuggineekus eeraudfija, winni tuhliht nehme launu prahtu un padohmu. Winneem bija plintes un lai gan nepafneegdami weenreis ohtrureifi fchahwe. 47tas deenas waffarā, — kad jau trihs deenas pah Palibaffeescheem bija fkehjuschi, — Berguffonam tā rahdijahs, ka fchee wairak apraddufchees un meerā dewufchees. Berguffons ar saweem beedreem jau diwas naktis nebija nolaidēes us semmi no Palibaffeescheem bihdamees. Schai nakti nolaidēhs leelā meshā kahda zehlaka weetā, enkuris eekehrehs leelā augstā kohlā, gaisa-fuggis palikke weenā weetā stahwohts, bet reismanni tomehr ne-usdrihstehjahs iskahpt, — un tas winneem par laimi bija. Zo rihtā pullsten 4trōs nelahs trohffnis tohs trauzeja un tee nomannija, ka Palibaffeeschi kahjās effofchi. Drihs fa-ohde duhmu smalku un nomannija, ka fchee nitni laudis meshā ugguni bij eelikkufchi.

„Us preefchu,“ — fauze Berguffons, — „Palibaffeeschi muhs gribb duhmōs nofmohkt woi fadedsinaht.“ — Bet kaut darbodamees, tee fuggineeki newarreja til drihs no weetas kluht. Sawu enkuri negribbeja pasaudeht, un kamehr mehginaja no kohla nozelt, ugguns arween tuwak swehlehs. Gan reepi pahrzite un enkuri pamette, bet jau kahda fflahde bija notikkufi pee pascha ballona. Schis gruhfchi ween zehlehs un nezil augsti ne kahpe. Ba to starpu leels bars Palibaffeeschu bija faskrehjis klaijā weetā un fagaidija lupts-fuggi; zitti jahfchu steidsahs us preefchu un scho bija kahdu 30 us weikleem firgeem; zitti nerimme ar plintehm fchaujoht, zitti fkehje un afminus mehtaja. Warreja manihht, ka gribbeja, kā fpehdami, gaisa-fuggam peekluht, un Berguffons palikke kohhti behdigs, jo gaisa-fuggis, kā daschlahrt fadraggata laiwa, wairs nepeldeja til drohschi gaisōs. Wehifch bija ittin isdewigs us juhvas mallas pussi, bet ballons arween wahjaks palikke un semmak fkehje. Kad Palibaffeeschi to mannija, winni kā trakkilike un preezajahs, fuggi drihs sawā rohlā dabbuht. Weena lohde fkehje zaur paschu ballonu, garraini zaur lohdes-zaurumeem arween wairak isjudde no puhfla, un ballons, kā putns, kas spahrnā eefchauts, us leiju dewahs. Palibaffeeschi ar leelu kleeegchanu us saweem firgeem jau klahht. „Schauj,“ — kleeedse Berguffons, un wiffi trihs wihri sawus dubbultus stohbrus fakehrufchi fchahwe un pirmee Palibaffeeschi no firgeem nowehlehs. „Bet tas mums neko nepalibds“ — fazzija Berguffons — „mums leetas ja ismett, lai laiwa paleek weeglaka.“

„Ko lai ismettu?“ praffija fullainis Jowes.

„Maifi un ehdamas leetas,“ atbildeja Berguffons, „kahdas 30 mahrzinas!“ — Jowes tā darrija; fuggis, kas jau gan drihs semmi aissneedse, augstak zehlehs, — Palibaffeeschi no dusmahm fprahgdami usbrehzahs un ne azzumirkli ne-atstahjahs lihds ffreedami.

„Woi tad tee affins-sunni nemittefees muhs dsennaht?“ fazzija Kennedi.

„Laikam ne“ — atbildeja Berguffons, „jo winni nomanna, ka mehs wairs newarram isbehgt no winnu rohkahm, — un tā arri irr!“

Weena ohtra lohde bija zaur puhfli fkehjufe, garraini arween wairak isjudde un Palibaffeeschi lehfchu ar saweem firgeem klahht steidsahs.

„Nett ahra wiffas drehbes, un eerohtfchus, un grahamatas un arri paschu enkuri!“ kleeedse Berguffons.

Jowes darrija, kā winnam pawehleja; ballons atkal kahpe un augstak fkehje kahdu pufs juhdsi; bet tad kā nespehdams wairs fashkuffe.

„Abbas plintes ahra!“ pawehleja Berguffons.

„Gan,“ atbildeja Jowes, „bet papreefch ja-isfchauj.“

Jowes sihmeja tohs klahtejus firgus, isfchahwe wiffus fchetrus fchahwenus un fchee firgi ar saweem wihreem kritte pee semmes. Zitti apstahjahs un tā wehl drufku laika atlikke fuggineekeem isbehgt.

Ballons aisschauts zehlehs un grimme, un atkal zehlehs, kad jau gan drihs semmi aissneedse un ar wehju kahdu laizinu fkehje, kamehr atkal fahle grimt. Palibaffeeschi nerimme pakkat ffreedami.

„Lai Deews muhs glahbj!“ fazzija Kennedi, — „mehs winneem newarram isbehgt; mums gals klahht!“

Jowes neko nerunnaja, til ka us sawa lunga azzim flattijahs.

„Wehl mums atleek 150 mahrzinas; — mettifim tahs arri prohjam“ — fazzija Berguffons.

„Ko tad?“ waizaja Kennedi, jo wiffas leetas jau bija ismestas no laiwas, un winnam prahtā fchahwahs, ka Berguffons pats gribboht isleht no laiwas.

„Paschu laiwu nohst!“ fazzija Berguffons, „peefersimees pee tahm wirwahm, kas ballonam peefetas, turrefimees pee tahm, kamehr pah Senegal uppi fcheem paganeem isbehgfm.“

Wiffi trihs nomehte fwahrkus un fahbakus, fagrahbe katrs sawu wirwi un nogreese no laiwas; laiwa kritte pee semmes, un „Urrah“ kleeedami ar balloni kahdas 300 pehdas augstak pazehlahs.

Palibaffeeschi peefkehje un nosplaudidamees redseja, kā tee trihs putni ar labbu wehju schigli aisskehje. Schee wehl labbal cepinnahs eefch wirwahm un taifni dewehs us uppes pussi. Pah kahdeem kalnineem pahrfkehjuschi Berguffons isfauze: „A re uppe, paldeews Deewam mehs effam isglahbti.“ Senegal uppe

pufe jubdes tahlumâ bij redsama un ohtrâ mallâ, to winni sinnaja, winni bija drohschi no Palibasseescheem. Bet ballonam til dauds spehla nebija; winsch ffreedams arween semmal ffrehja, kamehr schaipuff uppei klaijâ weetâ pee uppes mallas pakritte, kur zittu nelo neredseja, ne kâ sabli un needras, kas karstâ faulê pawissam bija nokaltuschas.

„Nu gals klah!“ fazzija Kennedi. Bet Berguffons fawus beedrus wille lihds pat uppes mallai ar wissu ballonu. Uppe kochri platta, un straume til neganta stary dauds akmineem, ka ar peldeschanu newarreja zerreht eenaidneekem isbehgt.

„Nu ar Deewu draugs!“ fazzija Kennedi.

„Nebihstees,“ fazzija Berguffons, „wehl mums wissa zerriba naw suddusi. Preeksch stundas laika eenaidneeki muhs newarr panahkt, lai fscreen kâ fscreen. Naujeet zil spehdami fausu sabli weenâ kohpâ; mums kahdas simts mahzinas waijadsehs.“

„Kapeh; tã?“ prassija Kennedi.

„Garraini irr no ballona suddusch! Luhkosim ar ugguni jaunus garrainus eedsiht!“ atbildeja Berguffons.

Kennedi un Jowes steigfchu gahje pee darba; Berguffons pahrluhkoja balloni. Leelakais zaurums bija appatschpuffe, masakee bija augfchpuffe. Winsch zaurumus lahpija, kâ sinnadams un spehdams; fausu sabli, zil ween peeneffe, eededsinaja, un redsi ballons atkal isplehtehs kâ puhflis, kad lupti eepuhfch. Kennedi un Jowes nesse sabli, un Berguffons kurrinaja ugguni. Kamehr wehl tã darbojajs jau dsirdeja Palibasseeschu fleegfchanu, kas steigfchu no kalnineem fkreija us leiju.

„Winni drih klaht buhs!“ fazzija Kennedi.

„Wehl diwi minutes,“ fazzija Berguffons. „Kerretees pee wirwehm.“ — Gaisa-fuggis fahla zeltees. „Wehl ar wissu spehku turreet“ — pawehleja wirsneeks, — „kamehr uspuhschahs.“ Palibasseeschi kahdus 500 fohkus tahlu bija. Wiannu plintu lohdes jau turpat klaht smiltis kritte.

„Prohjam!“ kleeedse Berguffons.

Ar wissu spehku us augfchu sperdamees un pee ballona wirwehm aiskehruschees muhsu reisneeki gaisâ zehlehs. Wehl schahweens no Palibasseescheem, un Jowes mannija stipras fahpes kreifds plezds, bet winsch nefazzija ne wahrdu. Lehns wehfminsch dsinne to ballonu lihds uppes widdum, tad atkal fahla grimt; — eenaidneeku lohdes kritte uhdeni — un muhsu gaisa-liddinataji til til ko lihds ohtrai mallai pahrnahze kâ aisfchauti putni.

Ohtrâ uppes mallâ stahweja kahds pufe duzzis wihru Sprantschu mundeerinâ, wirsneeks un saldati, kas brihnidamees flattijahs tahdu ehrmu, kâ winneem

preeksch azzim rahdijahs. Bet tas wirsneeks Enlandeeschu Awises jau bija lassijis par Berguffona un winna beedru jaunu reisofchanas mohdi pahrluhkoja un pee sewis dohmaja: „tas zits naw, ne kâ schis Berguffons. Peezpadfmit pehdas no mallas wiss ballons eekritte uhdeni; Sprantschi tuhliht peldu teem reisneekem palihgâ nahze.“

„Zuhs laikam Berguffons?“ waizaja wirsneeks.

„Tas es esmu“ atbildeja schis, „un schee irr manni draugi.“

Berguffons mallâ nahkdams turreja ta ballona wirwi, bet pee mallas lehkdamam wirwe isfprukke no rohkas, un straume aiswedde wissu ballonu prohjam. Wissi weens ohtram kritte pee fruchtim un raudaja preeku-affaras, Deewam pateidami par fawu glahfchanu. Sprantschi stahstija, ka paschi tai weetâ nemahjojoht, bet effoht no fawem wirsneekem fuhfitti, lai uppes mallas pahrluhkojoht un kahdu weetu lai ismeklejoht, kur warroht peemestees. Par laimi effoht tilkuschees ar Berguffonu un winna beedreem.

Berguffons luhdse, lai leezibas-grahmatu winnam rakfchoht, kâ wianni redsejuschi paschu un winna beedrus pahrluhkoja, un kahdu gallu ballons dabujis. Schee rakfidami tã leezinaja:

„Mehs, kam wahrdi schê appatschâ lassami, leezinajam, ka schai paschâ deenâ redsejam pee wirwehm farroschus ar balloni pahrluhkoja Senegal uppi nahlam Dafteru Berguffonu un winna diwus beedrus, Dif Kennedi un Zahsep Wilsonu; un kad ne zil tahlu no mallas bija, uppes straume to balloni fagrahbe un aiswedde prohjam. Scho rakfchu apstiprinaschanas un leezibas pehz, mehs rakfchim un parafchim.“

Duwraisse, fuggu-leitnants.

24tã Maiji 1862.

Radonnel, undropjeers.

Duwais, ferschantis.

Ar scheem Sprantschu karrâ-wihreem muhsu reismanni gahje us stanziu Medinu pee Senegal-uppes un tur nonahze 27tã Maiji. Wissi Sprantschu wirsneeki un saldati, kas tur bija, winnus ar leelu preeku fweezinaja. Pehz tam ar dampfuggi reisoja us pilsehtu Swehta Ludwiga. Jowes plezzi atkal bija fadsfchjusch. Londonê winni nonahze 26tã Juhni tai paschâ gaddâ.

Londonê irr beedriba, kas ihpaschi darbojajs ar fweeschu semmu ismekleschanu. Schahs beedribas draugi falassijahs un luhdse Berguffonu, lai winneem pa wahrdu wahrdeem stahstoht, kâ winnam gaddijees. Winsch ar dauds wahrdeem stahstija, ko mehs jumâ ihjumâ isteikuschi. No tahs beedribas winsch un abbi winna beedri selta gohda-fihmi dabujaja, prohti to medallu, kas 1862trâ gaddâ teem wehleta, kas wissleelaku zellu isstaigajusch fweeschas mallas ismekledami. —

—r.